

Sarusi Mihály

Vöröskatona a (Magyar) Gulágon

(Egy készülő regény zárófejezetének részlete)

Papriékról nem is beszélve

Végig a Corvinkán című csabai utcarajzunk e része házról házra mond el néhány történetet. A vezetéknevekkel óvatosan bánván, tudja az Ég, ki miért bántódik meg, veszi olybá, hogy szerinte másképpen van, nem így történt.

Üsse kő!

Mindenesetre.

Házról házra – ha nem is a valóságos házszámzásnak megfelelő sorrendben.

A 38 házszámhoz igazodva... jóval több, mint 38 (igaz) történet.

Vöröskatona a Gulágon

Utcánk a csabai (Alvégi) Fő út alsóvégi részeként is elsősorban a tehetősebb parasztpolgárok otthona. Legalábbis a Corvinka Város felé eső első fele. Igazán szegény tán nem is élt itt, nehezen azért épp elég – mondhatni, mint mindenütt. Utcánkából két fél család települt át a második világháború után a jobb élet reményében Csehszlovákiába, ám épp az egykori vöröskatonák nem mozdultak. Igaz, elesettnek egyikük sem volt mondható.

Ellenkezőleg?

Iparos az egyik (kovács), a másik kisgazdából lett munkás (vasúti fékező).

Hatott rájuk a marxi-lenini proletárforradalom megannyi ígérete?

A kovácsot – szomszéd bácsi, nem egyszer mesélte – Szolnokon egyszerűen nyakon csípték a vöröskatonák és besorozták maguk közé. Próbált volna ellenkezni a katonaruhájától megszabadulni még nem tudó Bandi bácsi... Meg sem álltak Bártfáig (az ezeréves határig); mondhatni, örömmel zavarta (volna) haza a cseh légiosokat! Párt, kommunizmus, Lenin... másodrendű volt?

Horthyék nem dicsérték meg, de valahogy túlélte őket. Ahogy Rákosit is! Nagyon a bögyiben voltak neki ezek a vörös munkásnyúzó! (Megírtuk volt a történetét Hogy a szegény ember nyugodtan tölthesse a téli szünidejét címmel.) Hasonlóképp járt – majdnem – a Corvinka másik egykori vöröskatonája.

Bandi bácsi tőszomszédunk, Pali bácsi a negyedik szomszédunk. Rá alig emlékszem, inkább a róla szóló történetek állnak össze (valamennyire) kerek egészszé. Ő aztán a két háború közt a MÁV fékezőjeként tengette az életét, hogy Rákosi

pribékjei „kulák”-ként hurcolják el... ki tudja, hova. A Hortobágyra? Da, da, a Magyar Gulágra.

Akkor már postás. '49 táján az ávó elvitte, mert a kocsmában azt mondta:

– Ha mi ezt tudtuk volna, hogy ilyen lesz a kommunizmus..., nem csináljuk.

Akkor nem lett volna „tanácsköztársaság”, „proletár diktatúra”? Vörös terror.

„Kulák” lett volna? Annyira, amennyire az utcarajz írójának szűk 20 – jó zsíros – kígyósi nagyholdat birtokló öregapja. Aki azért nem került ebbe a díszes társaságba, mert a „második” „proletárdiktatúra” kitörésekor és tombolásakor már nem élt, özvegye pedig – drága öreganyánk – azzal járt túl a moszkoviták eszén (mondhatni, tudtán kívül, mert sok mindenre gondolt, csak erre nem), hogy a gangos parasztpolgár háznak (miközben az egészre futotta volna) csak a felét vette meg, amikor faluról beköltözött a lányaival Csabára. A másik felét a barátnőjével vetette meg, hogy annyira ne idegenbe menjen Kígyósról városba... A föld meg a módos gazdaház együtt már kitett volna egy beutalót a kulákcsapatba – rosszabb esetben egyenest Szibériába.

Ráadásul érthető Pali bácsi vasúti fékező állása is! Épp arra kényszerült Feri bácsinak mondható öregapám is, mert a földből nem tudtak megélni, ahhoz kezeset-kiegészítés kellett. Ipari, gyári, vasúti dolog a föld művelése mellé, ez már élhető életet biztosított. Tenger dolog árán. Bele is rokkant a tatám. (Igaz, róla nem vöröskatonaként, hanem magyar huszárként ránk tekintő fényképes leszerelő levél maradt unokáira.) De ha túléli a rákot, jobb sors rá vöröskatonamentes múltja ellenére sem várt volna.

– Pali bácsi kulák volt, nagyon jártatta a száját, elvitték!

'19-es vöröskatoná... a Corvin utcában (már akiről tudok, ím:) kettő! És, lám, mindkettő szembefordult a „létező marxi-engelsi-lenini-sztalini(-maói-polpot-i) szocializmussal”! Hogy a kommunizmusról ne is beszéljünk.

Hogy eszünkbe jussanak azok, akik egy kalap alá veszik a vöröskatonákat és a Lenin-fiúkat! Utóbbiakkal azonosítva az előbbieket. Miközben... mi köze volt a két Corvin utcai bácsinak Korvin Ottóékhoz? (A Corvin nevet nem számítva.)

Ha tótok, ha magyarok... Velünk azonosultak.

A történetek továbbadója – mi mást tehet – velük válik eggyé.

Csabai-csabjanszki mértéktartás

Szóval nem is egy '19-es vöröskatoná...

Mértéktartás. Az árnyalatok érzékelése. A Tanácsköztársaság honvédő katonái és bőrkabátos terrorlegényei közti különbségen túl még mennyi mindenben!... „A kása nem étel, a tót nem ember” – hogy fogadtuk volna el? Aki itt él... köztük, velük. Hogy (Csabán kisebbségi) katolikusként jól érezd magad (a többségi és szlo-

vák) evangélikusok közt, a szomszédodban oláh – mi több, román –, amoda sváb, sőt, zsidó emberekkel.

Amire tanított ez a közeg. A mi utcánk. A Corvinka. Azaz a Corvin utca és tájéka. Az egész Kastélyi-tized! Maga a város? Hülyegyerekeivel együtt.

„Lekvárjanó”... a szlovák. Haan Lajos maga írja, hogy az átlag csabai tót valóban csöndes, higgadt, tán túlzottan is alkalmazkodni tudó ember. Ám olyan vérbeli helybélit is ismersz, aki épp ellenkezőleg, vadabb a legkeményebb szittyánál? Ne adj Isten..., valóban, a „vörös” terrorfiúk bandájában lelte meg a helyét. Úgyhogy rá hogy illene – ha épp Janónak hívjuk is – a lekvárjanó kitétel.

Persze ehhez az is kell, hogy ismerd a másikat. Tudd, túlozni ők is tudnak.

...

Ködöböcz Gábor írja (egyik csabai könyvemem lapozva jut eszébe): nem akármilyen környezetben nevelkedtél, a Corvinkán mennyi értéket szívtál magadba, tettél magadévá!

Szó, mi szó.

Apám meg mire nem jutott:

– Te a Corvin utcának köszönhetően leszel híres...

Híres nem, de.

Valóban!

Hogy legyen mit visszaadnom.

Iparos, kereskedő, vendéglős... végig a Corvinkán

Üzlet, műhely... került néhány a Corvinkán a legutóbbi 300 év utolsó másfélszáz évében!

Az elsőről... néma csönd. Legföljebb gyanítható (ami). Arról különösen, ami azelőtt volt. Legföljebb a kiásott cserépdarabok, ékszermaradványok, fémleletek...

Házról százra haladva véve őket. Házzám nélkül sorolva, nehogy bárki megsértődjék! (Személyiségi jog, üzleti, lelki sat.)

Szatócsbolt, vendéglő, söröző, csapszék (valaha).

Fogászati műhely.

Daráló, malmi cseretelep, borospince (-lerakat) vala.

Kovácsműhely (állítólag száz évekkkel ezelőtt).

Másik kovácsműhely a diadalmas kommunizmus – úgymond kollektivizálás, valamint téészesítés, nemkülönben be a kolhozba! (a kováccsal is) – előtt.

Bérkocsis – mármint hogy bérgepkocsival kenyerét kereső férfiú otthona és kocsiszínje, szerelőműhelye (a házban taxis távrecsegő-számmal).

Hangszergyári lerakat.

Faiskola (újabban), facsemeteárus.

Építőanyag-kereskedés (a rendszerváltozástól).

Trafik (vala), még dohányáruda korában – főként a foci pályát látogatók nagy-nagy öröme.

Vegyeskereskedés (volt), sőt, szatócs – egy időben, választás idején, szavazóhelyiség.

Szatócs, majd hentes és mészáros, aztán szikvizés, végül csapszék – hogy mára az egészek sem híre, sem hamva ne legyen. Látszata sem. Mert a helyükön emeletes ház.

Vegyész kisiparos (udvari) műhelye?

Sportpálya, valameddig.

Gépész kisvállalkozás, esztergagép dolgozik?... (a '80-as években). A századfordulótól színházi műhely és kellékraktár, majd ital-nagykereskedelmi lerakat is. (Is.) (Sőt.)

Tornacsarnok – épül, ám el nem készül.

Kisáruház, nagyban.

Benzinkút, ajaj, hol ez, aztán amaz.

Szállító cég irodája, székhelye? Érti a rosseb. „Telephely”?

Még egy nagy nemzetközi áruházlánc kisáruháza.

Áramszolgáltató-telep.

...

Az egyik házban bádogos, amabban villanyszerelő, amoda műszerész (az író-géphez meg a satöbbihez), borbély, tanár, címfestő, máshol (női) fodrász... Aki – biza – otthon is dolgozik! „Feketén”? Nem egészen. Feketén nem, de anélkül, hogy bejelentené a hivatalnak. Nem szólva a költő(ön)jelöltről, aki csak írt, költött... iroda, költői műhely híján a budin ülve, eperfa alatt, hokedlin, ágyban, konyhaasztalnál (hogy utóbb szerkesztőségétől távol itt – ott – folytassa a halaszthatatlan újdondászati cikkírást.) Szóval hogy.

Tetszenek látni!

Nem is olyan egyszerű számba venni. Mert például mit kezdjünk a böllérről? Disznóvágáshoz minden második házban került hozzáértő szűrő, pörzsölő, bontó, töltő, kisütő, főző, sózó, füstölő, kóstoló (ezeregy)mester. Hangszerszámaink megszólaltatóiról nem is szólva. Asszonyaink s lányaink ügyes hímző, kötő, horgoló, egykoron szövő, szabó, varró, szakács, kacsa- és libatömő, csirkekellető ügyeskedéséről nem megfélekedzvéni! Hogy a korábbiakat – lóval, tehénnel összefüggésben lévőket – ne említsük. Gyermekeink által végzett lúdsétáltatásról, rucafüröztetésről, pulykaheccelésről („Szebb a páva, mint a pulyka... blblblblbl!”), kecskelegeltetésről, disznóbúgatásról szót sem ejtve. Körösi halászatról, horgászásról, halnak kútba telepítéséről is regélhetnek (ha akarnók). (Ha lenne rá elég terünk.)

... Házzól házra

Azaz... a régi Csabán, Corvinkán... Sáncon belüli (majdnem) valamennyi? És az útkereszteződéseknél – a Zsilinszky, Kastély, Corvin, Veréb utcák találkozásánál, meg a Csányi utca corvinkai torkolatánál – sűrűbben? Mint mindenütt a Városban. Csabán. Sőt... a kerek egy világon?

Arról nem beszélve, hogy a Corvinka maga a Világ.

...

Parasztvilágnak született – még a magyar időkben –, hogy aztán. Iparos is, főleg az idő előre haladtával. Majd minden házban. Előbb, utóbb. Asztalostól vilanyszerelőig... Még az utóbb kereskedőké lett házak is: parasztkézről iparos vagy szatócs, netán vendéglős kezébe került az 1-es meg a 21-es számú ház és telek is.

Az 1. számú ház tulajdonosai illetve lakói, használó így sorjázta a belátható, a XIX. század derekától (jó s kevésbé jó) 170 csabai esztendőben. Míg 1816-ban a 154. és 155. házsámot is bíró telek és ház tulajdonosát-tulajdonosait nem nevezik meg, 1854-ben Zahoran családjáé az akkor már 127. számú ház, s itteni lakóként fizet hadiadót Tusha (avagy ismertebb csabjanszki nevén Tuska?) nevű polgár. 1873-ra fordul a kocka, Freundl szatócs folytat itt üzleti tevékenységet, hogy két év múltán Zuckermanndl szatócs néven jegyezzék ugyanazt. 1888-tól Richtseit kereskedő, 1911-ben R.-né született Fliner Rozália – máshol Femmer Róza – működteti a szatócsüzletet és csapszékét (egyiket, másikat, vagy épp mind a kettőt). A mőzeshitűek nemzetiszocialisták általi eltávolítása és megsemmisítése után a második világháborút követően Karácsonyi vendéglős folytatja a vállalkozást, míg a nemzetközi szocializmus honi és csabai kitörésétől állami kereskedelmi vállalaté lett a Corvin 1., kereskedősegekkel ellátva. Az 1990-es rendszerváltozást követően magánkézben kereskedő és vendéglős működtette valameddig a sarki helyiségeket.

A 21. sem másképp! A XIX. század derekán Huszár, Galó, Marik és Mrska nevűek lakta, 1873-ban 117. számú ház Stern Herman szatócsé, pár év múlva Schlesinger Jakabné szatócsné működteti már az üzletet, hogy 1939-ben a Corvin 21. Szilágyi nevű lakatos lakcíme legyen. Az 1940-es évektől viszont Botyánszki hentes és mészáros lakjon itt és szolgálja tovább, még a '60-as években is, például kolbász és más húsneveket füstölésével a környéken élőket. A ház a XXI. évezredbe játéktelemmel büszkélkedő Non-Stop néven sörözőként lép (éjten éjjel), hogy e csapszék pár év után csak kimúljon, mivel a tulajdonos emeletes lakóházat épített a helyére.

...

A közvetlen környéken meg ezek sorjázta! *Vadkacsa* vendéglő a Zsilinszky és a Kölcsey sarkán; *Spitz* kocsmá a Kölcsey és a Wesselényi u. sarkán, a későbbi óvoda helyén: Spitznél, Spitz Sámuelnél; *Bruchanek* borbély a Zsilinszkykn; pék a Bánát kútnál (kisgyermekként – az átkos kommunizmusban – magad is jár-

tál oda cserelisztért friss kenyérért); szatócsüzlet a Bánát-kútnál; Szlávik borbé a Bánát-kútnál; hentes és mészáros, és (disznóság-)füstölő a Csányi utca sarkán; Áchim malom a Körös-parton; Árpád fürdő a Körös-parton; Tihanyi szatócsboltja a Zsilipnél; vegyeskereskedés a Kastélyi-szőlők elején, a Körgát után mindjárt; Aranykapcának becézett csapszék az Aranyutcában...

...

Ha még mélyebbre ásnók, tenger ipar művelője – művelése – kerülne elő Corvinkánk évszázadaiból. Hogyne, a paraszt kézműipar! Ami hozzátartozott a földművelő társadalom önálló gazdálkodásához. Házról házra.

Amiből mára... Mi sem maradt.

A ház, ha!

Gyorsvasalás!

(Vörös) Janó és Papri (Misi) történetei. (Zarándfövenyesi mesék.)

Nem egyet többen is megírtak már e múltbéli esetekből. Tán mi magunk is. Ám így együtt... Akár önálló beszélyfüzerré is növekedhettek volna, ha.

Semmi ha. Ami elmúlt, el.

Ha maradtál volna Zarándfövenyesen. Valameddig még. (Mi' kár...)

...

Paprinak a Kishajó közelében volt egykor a szabósága. A barátjával, Vörös Janóval – Vörös, mert valóban vörös hajú férfiú volt, nagydarab –, a csabai vízipólós csapat egyik legjellegzetesebb tagjával állandóan ugrasztották egymást.

Egy alkalommal a Sztalin úton (vagy már Tanácsköztársaság útja volt? ki emlékszik rá, mindenesetre már nem Vasút utca, de még csak Andrássy út sem) föltűnt egy lovas ember. Tán a piacra jött a tanyájáról? Árut szállított valamelyik fő-utcai üzletbe? Mindenesetre Janó meghallotta, hogy az illető parasztember szeretné megvasaltatni a lovát. Patkoltatná, mert nyilván lekopott neki, leesett, szóval nem tud rendesen járni, nem bírja az iramot patkó nélkül! Nem teheti tönkre a patáját...

Vörös Janónak beugrott!

– Gazduram, én útbaigazítom magát! Átmege a másik oldalra, ott talál egy üzletet, ahol vasalást is vállalnak. Ki van írva, rá fog ismerni: GYORSVASALÁS! Molnár Mihály gyorsvasalója... Ott majd elintézik a dolgát.

Janó előre dörzsölte a markát, jól megtréfálja a barátját!

A lovas ember Papri szabóságához vezeti a lovát, s mit ad isten, valóban ott a kiírás: Gyorsvasalás. Benyit a szabóság ajtaján, vezeti a lovát az épp szabó-varró foglalatosságát végző (férfi-női – női és férfiúi – szabó) Paprihoz.

Papri rámered. Ez meg vissza.

– Gyors vasalást szeretnék kérni! Lesántult a lovam, nem elvesztette valahol a patkóját?!

A másik lovára gyerek vigyáz az utcán. Sietnie kell, nehogy baj történjék.

Papri kiejti a kezéből a szabóollót, a nyakában lévő szabócenti majdnem égne áll... (ahogy szokott, ha hölgyről kell méretet vennie), amikor beállít a lovas gazda után a szabóságba Vörös Janó is.

Van min nevetni... évekig.

Évekig? Jó fél évszázada történt, de most, a kétezer-huszonvalahányadik esztendőben is megnevezteti a jó csabai atyafiakat.

Már az öregebbjét! A fiatalok ebből az egészből mit érhetnek?

Semmit! Én mondom, az égvilágon semmit sem.

... Kölcsönkenyér, fűrészszel

Paprinak főhetett a feje, hogy adhatja vissza Janónak ezt a lópatkoltatást?! Főtt, főtt, míg ki nem sütötte magában: megvan!

– Megvan!

A Nagyrét egyik tanyájának gazdája fűrészszelőt keresett. Papri, meghallva a dolgot, rácsapott. Ez az!

Jankó akkoriban kiváltotta az ipart, gőzfűrészszelő lett! Papri – más Jampit említ, pedig az nem ő volt, Janki megint más, Janki inkább a labdarúgásnak köszönhetően vált ismertté kis nagymező- és iparvárosunkban, s nem jenki-majmolásával – fölfogadott egy parasztot, aki meghívta Jankót:

– Jöjjön ki a tanyára, Vizes-rét 4578, fűrészszeljen nekem!

Filipinyi Janónak (másképpen Vörös Janónak) volt egy rozoga traktorja, a mögé szalagfűrészszelőt kötött, és ha volt megrendelés, indulhatott is... fát fűrészszelni. Mert valamiből meg kellett élni.

Nem csak a sportnak volt nagy barátja Janó is, Misó is, legalább ennyire lefoglalta őket – nem egyszer – az ivászat. Misit még a jampec táncok bővölése, meg a legdivatosabb ruhák viselése (hogy ráhozza a szívbajt szocialista rendőrségünk közegeire). Szóval még hogy meccsre járás... Annál többbe került pár hordó sört legurítani a torkukon.

Szóval Filipinyi (a Vörös) kapott az ötleten, vállalja a nagyréti parasztnál a melót; indított, hajtott is – csühögött – ki a tanyavilágba. Ott a paraszt rámutat a falhoz állított vastag gerendára:

– Na, azt legyen szíves!

A mestergerenda volt.

– Papri, ezt te tetted velem!

Ilyen csávó volt ez a mi jampi Papri gyerekünk.

Jampec a javából!

Mert azt Papri nem árulta el, hogy milyen fűrészelést rendelt – remélt – a parasztja! Hogy a gazda a mestergerendáját akarja megkurtítani!

Más szerint kilógott egy darab a ház falából, a kisház végében, amit a gazda hozzáépített a tanyához, olyan öt méter magasán volt (na, jó, tán háromméternyire a földtől) – lett volna elérhető –; úgyhogy amikor megmutatta Vörös (Filipinyi) Janónak a földművelő (kulákságát addigra valahogy csak túlélő) parasztja, mit vár tőle, mit fűrészeljen le, majdnem megütötte a guta.

Mondom, kiért a tanyára – rozoga traktorral azért nem olyan könnyű dolog végighajtani a fél csabai határon, csak az oda útra ráment a fél nap! –, leállította a motort, lekészálódott. Kereste a gazdát. Előbb a kutyája, aztán a tanya gazdája is előkerült.

Papri tisztos távolból követte Janót. Láta, sikerül a beugrasztás! Nem fogja még egyszer így megcsúfolni őt – őt, a tisztos városi (sőt, csabai, értem, csabai!) iparost – a barátja. A legjobb haverja, de akkor is! Akkor se.

– Mit képzelsz...

Na, most megkaptam!

Meg.

– Ezzel akarja lefűrészelni?

– Bármit képes ez a jószág! – dörzsölte előre a markát Janó, mert a dolgot még el sem végezte, de a pénzmagot már a tenyerében érezte.

– Mutassa, apám, hol fűrészeljek? És mit?!

Állította be a fűrészt, hogy indíts!

Egy gombnyomás, és.

Volt szétfűrészelésre szánt fadarab, nincs fölaprítandó rönk, tönk, akármilyen!

– Ide jöjjön, mester uram, ide! – s a gazda mutatta, vitte Janót a ház végébe, itt, ezt a kilógó mestergerendavéget kellene.

– Azt – s Janó kis híján rosszul lett.

Mehet vissza... ebben a nyári melegben, vissza a Városba! Csabára. Ha nem is toronyiránt, de a csabai Öregtemplom tornya végig mutatja a határban, merre.

Meg nem verheti a gazdát.

– Papri, Papri! Ezt megjáród...

A jólfésült, s akkor épp csónadrágban feszítő jampec szabó (szabó jampi) – a jampis tánc és vonaglás vékonydongájú nagymestere – nem várta meg, míg kijön Janó a tanyáról. Kegyetlenül hahotázni kezdett.

– Kölcsönkenyér visszajár!

Vissza; vissza fogod kapni.

Oda, vissza. Így ment ez Papri és Janó között. Az ő édes kettősük esetében.

Hol egyik, hol másik húzta be a másikat a csőbe.

- Még hogy kölcsön... Viszont! Viszonzásul kaptad!
 Ez is egy kitolás volt.
 Csabán, vagy hol. A csabai határ Nagyrétjén.
 Hogy Fényesről ne is beszéljünk.
 Jó firmák voltak!
 - Tudsz róla, hogy Fényes valaha Fövényes volt és Zaránd megyéhez tartozott?
 Ne bomolj.
 Valami okoskodó „értelmiségitől” hallotta.
 - Őt is fejre ejtették, mint téged?
 Várjál csak.
 ... Utóbb Papri a Körös-parti Csempében krónikásunknak mindent tagadott.

... Nyakkendőlikasztás

Nyár volt, forró nyár. Csabai kánikula. Vörös Janó rövidgatyában, rikító színes ingben virított a csabai világban. Hatalmas (izmos, meg vastag, itt-ott már zsírosodni kezdő) teste, nagy (vörhenyes) busa feje ott lebegett a Körös-parti káprázatban, szinte már a mi délibábunkként! Mert ahol ő megjelent...

- Filipinyi? Hajaj...

Filippinél még megvolt.

Valamivel előtte. Kicsikével!

Meg sem állt - a jegyvételt követően, a pesti személyre várakozva - az Utasellátóig. Épp ott búslakodott kalauz komája, akivel nem egy éjszakát végiglumpoltak már. Igazi csabai csávó!

- Mit iszol?

- Mit, mit! Ilyen melegben még kérdezed? Sört!

Jó kis kőbányait.

- Ami A-val kezdődik.

Odaül a cimbora mellé, már hozza is a pincér a neki járó három korsó sört. Az ujjával mutatta, mennyit kér, mert hogy neki akkora a huzatja!

- Három?

- Mért, nem annyi a magyar igazság?

Csabán pláne.

- Nézd, Filipinyi.

- Hívhatsz nyugodtan Janónak.

- Vörös?

- Azt inkább hagyd. Most az egyszer.

Ne firtassuk. Pláne ne politizáljunk. Még megüti az ember a bokáját.

Isznak, iszogatnak. Isznak, míg tehetik. Mert aztán úgyis.

- ... perc múlva indul a pesti személy a második vágányon jobbra!

- Nem jobbra, jobbról!

Kész magyartanár már az ember. Ennyi sör után?

- A klotyót még megnézzük?

- Nem jó neked a vonaton? De föl tetszik vágni! Már a személyvonat budija sem jó neki...

Tántorognak, ügyesen fölmennek a vonatra.

Janó szinte azon nyomban elkérte kalauz tovaristól a jegykezelő jegylyuggatóját.

- Minek az neked?

- Te addig aludj egyet.

- Bulyizol helyettem?

Azt akarta mondani, hogy melózol-e, de ki ne értené, miről van szó itten.

- Alukáljál! - és Vörös Janó már neki is vágott a nyolc kocsiból álló szerelvény jegykezelői jegyellenőrzésének.

- Pullman?

- Nem mindegy?

Na, rendben.

- Kérem a jegyeket!

- Ébresztő, hol a jegye?

Klakk. Lyukaszt egyet az utas jegyén. Klakk!

Klakk-klakk.

- Klappol?

- Hogy a csudába ne!

Járja a vonatot, járja. A kalauz tovaris meg már el is szenderült.

- Elvtársak, azért ez mégis.

- Öreg, nincs jegyed?

- Mi az, hogy „öreg”, talán elvtárs!...

- Mondom, ne ugrálj, mert kilyukasztalak!

- Maga nem is kalauz! - jön rá a hebrencs utas.

Nyilván a viselete miatt fog gyanút. Rövidgatyában, ilyen csiricsaré viseletben...

- Ne ordítson! És pláne ne hadonásson!

Janó mit tehet: fél kézzel lefogja a hebrencs kezét, a lyukasztót markoló másik fél kezével (pontosabban magával a likasztóval) pedig elkapja az illető nyakkendőjét és lyukat ejt rajta.

- Látja, elvtársam, csak megejtettem magán a jegyellenőrzést!

A likas nyakkendő ekkor már úgy ordít, hogy fölzavarja nem csak a fél vonatot, a részeg álmából épp ébredező kalauz testvért is, hogy az odarohanjon. Gondolja, baj lehet. Janó, Janó. Mert attól mi ki nem telik?!

- Janó, mit csináltál?!
 Fogja a fejét.
 Janó, Janó.
 Szolnokon a rendőr szedte le őket.
 Nem csak a kalauzt, Janót is.
 Darab időbe telt, míg hazakerült. A kalauz Dobozra, Janó Csabánkra.
 - Vastag kolbászt hoztál?!
 Hozott; hogy hozott volna?
 - Hallod, öreg, Szolnokról jövök!
 Jász-Nagykún-Szolnokról, kolbászt...
 - Azért a legjobb mégis: itthon!
 Abbiza.
 Rövid gátyóban, anélkül.
 - Kalauzkulcs, értem?! Nem lyukasztó! Édes istenkém... Mondom, kulcs, kalauzkulcs!
 Kész örület.
 - Hagyd rá.
 Likasztunk, likasztunk, a cintermek meg üresek.
 Ha Janó mondja...
 Azaz ahány mesélő, annyiféle emlékezet. Mert más úgy tudja, Pesten várta őket a rendőr járőr.

... Papri a forradalomban

Papri ismert alakja a békés-zarándi éjszakai életnek, jampec életnek, nemi életnek. Jampi, de így mást hívnak; persze mindketten tisztára mint a jenkyk! Jampec táncot járnak, jampecnadrágban, csőnadrágban, csőnaciban, vastag talpú, hegyes orrú cipőt hordanak. Ráadásul Papri a nyakkendőjére pálmafát ültetett, persze előfordul propeller-nyakkendőben is, és maradéktalan híve a női nemnek.

- Emlékeztek, amikor kiugrottam Mizóné ablakán? - és már meséli is az Árpád-fürdő közönségének, miért kellett kilépnie Kovácsné ablakán.

Nehogy valaki ne tudja, hogy járt ezzel a tűzrőlpattant menyecskével.

Melyikkel nem.

Csupa svihák a cimborája is.

November tizenkettedikétől, hétfőtől a közlekedési tilalom enyhül: reggel fél hat helyett öttől, délután négy helyett hatig lehet mozogni az utcán. November végén már este nyolcig szabad kimenni az utcára, decemberben még tovább. Ha jól emlékszem, tízig.

A téglagyár napokban alakult KISz-szervezete december huszonhatodikán hét órai kezdettel hosszúruhás bált rendez, amelyre mindenkit szeretettel vár a rendezőség. Belépődíj öt forint. Hosszú, vagy sötét ruha kötelező.

Na, ezeket megtréfáljuk, mondja Papri meg Jankó.

- Adunk mi nekik „hosszúruhás bált”!

Talán most nem jár úgy a mi Papri barátunk, mint legutóbb, amikor a Sugárúton a hekus a cipőjén keresztül húzatta le vele a csónadrágját, amely ettől természetesen szétszakadt.

A KISz-esek örültek, ha valaki feléjük néz, nem hogy rászóljanak a jampec elemekre (Jankira, Jampira, Paprira etc). Este tíztől vagy tizenegyedtől kijárási tilalom, igyekezniük kell. Jönnek a Sugárúton, amikor összetalálkoznak a karhatalmista patrujjal. Ők hárman, a pufajkások négyen.

Papri mindig szájal, most sem állja meg, odaszóli:

- Kádárjankók!

A pufajkások visszafordultak:

- Igazolják magukat!

A fiúk erre elkezdnek szaladni, lefordulnak az első mellékutcába (a Kinizsibe?). Van vagy tíz méter előnyük, soha nem érik utol őket a különítményesek. Az egyik nagydarab, azóta eltűnt a városból, utánuk ereszt egy sorozatot: Paprit lekasálja.

A másik kettő elfutott, belőle a kórházban négy golyót szedtek ki. Majdnem elvérzett, annyi vért vesztett, míg bekerült.

Mi a pufajkást kádárjankónak hívtuk.

Papri a forradalom idején a gimnázium diáktanácsának a tagja, akkor érettségizett volna.

Női szabónak képezte ki az édesapja. Mi mást tehetett?

...

„Vörösök Csabán”?

Attól függ.

Ja, amitől lóg.

... Fövényeszarándi mesék

És még hány, de hány hasonló, le nem jegyzett rémtörténet (alaposan kiképzett műferdítőinknél thriller) e békési-zarándi világban! Vörös Janóról és Papriról. Kár, hogy nem gyűjtötte össze senki.

Mást ne mondjunk, mesék az Árpád-fürdőben! Persze, inkább nyáron. Leginkább a déli verőn. Avagy késődélután; a részletekre már nem emlékszik az ember (mondanók a mondókát Gogol után szabadon). Fecskében valamennyi nagylegény

– erőteljes fiatalember és nem különben tette kész öreglegény – az uszodát övező kőpad eme részét elfoglalva szájatva hallgatja Papri meséit. A legnagyobb hahótát az a története váltja ki (majd beleesnek röhögünkben a hideg vizes medencébe), amelyben hősünk a férj váratlan megjelentére az ablakon távozik. Mint említettük már.

– Gatyámat magam elé kapva ugrottam ki az utcára!...

Avagy pucéran? Hölgy kombinájával takarózva? E részletkérdést már nem tisztázhatjuk; tetszenek tudni, a feledés! Felejtünk, felejtünk.

Annyira azért nem...

Szeretőid egyike meg nem azért ugrott ki (már az áldott emlékezetű hetvenes években) a Csirkepiac végében lévő úri és női szabó műhelyéből, mert méretet véve róla oda nyúlt, ahová azért mégsem kellett volna, s a nagylány rémületében úgyszintén azon nyomban az utcán – azaz, mint mondtuk volt (Sekszipír után szabadon), a téren – lelte magát.

Vörös Jano meg Papri; ajaj! Mennyi, de mennyi rémtörténetet regél róluk máig a város!

Már ha igen.

Például egyszer az is szóba kerül, hogy Vörös Janó 1945 után mint a helybéli vörösőrség egyik tettelegese működött volna. De erről inkább továbbra is mélyen hallgat népünk (ezt épp magába fojtó) emlékezete.

Be kár! Mitől nem esnek el szeretett olvasóink... Meg a jövő! Az utánunk következő nemzedék. (...ek sora.)